

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

OULUN YLIOPISTON KAUPPAKORKEAKOULU

Toni Mielonen

OPTIMAALISESTA ANSIOTULOVEROTUKSESTA

Kandidaatintutkielma
Kauppatieteiden tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2018

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	JULKINEN SEKTORI JA SEN TEHTÄVÄT	7
3	VEROTUKSEN PERUSTEET.....	9
	3.1 Hyvä verotusjärjestelmä.....	9
	3.2 Tehokkuustappio.....	10
	3.3 Lafferin käyrä	10
	3.4 Optimaalinen verotus	11
	3.5 Verotusjärjestelmä käytännössä.....	12
4	VEROTUSJÄRJESTELMÄ SUOMESSA.....	14
	4.1 Verotyyppejä	14
	4.2 Sosiaaliturva ja verotuet.....	15
5	ANSIOTULOVEROTUS	16
	5.1 Lineaarinen tuloverotus	17
	5.2 Negatiivinen lineaarinen tulovero.....	18
	5.3 Epälineaarinen tuloverotus	19
6	VEROUUDISTUSEHDOTELMAT.....	21
	6.1 Elinkeinoelämän Valtuuskunnan tasavero -raportti.....	21
	6.2 The Mirrlees Review	23
	6.3 Optimaalisesta veroteoriasta veropolitiikkaan	24
7	YHTEENVETO	28
	LÄHTEET	30

KUVIOT

Kuvio 1. Mukailleen Lafferin käyrää (Mankiw & Taylor, 2014).....	11
Kuvio 2. Negatiivinen lineaarinen tuloverotus.....	19

TAULUKOT

Taulukko 1. Valtion tuloveroasteikko 2018 (Verohallinto, 2018).....	17
--	-----------

1 JOHDANTO

Tämän tutkielman tarkoituksena on käydä läpi tuloverotuksen perusteita, perehtyä tasaveromalliin, käydä läpi sitä puoltavia sekä sitä vastaan olevia artikkeleita, sekä vertailla mallia Suomen tämänhetkiseen progressiiviseen tuloverotukseen. Progressiivinen ansiotuloverotus luo kannustinloukkuja korkeissa tuloluokissa, mikä vaikuttaa bruttokansantuotteen kehitykseen negatiivisesti. Tämän lisäksi kannustinloukut vaivaavat erinäisistä syistä myös alimpia tuloluokkia. Lisäksi verotusjärjestelmän monimutkaisuus luo tehottomuutta ja maksaa jo itsessään hyvin paljon ylläpitää. Toisaalta tuloerojen kasvaessa progressiivinen vero on tehokkaampi tapa tulonsiirtoihin. Vai onko kuitenkin? Tutkimuksessa tarkastellaan mikä on verotusjärjestelmän perimmäinen tarkoitus. Onko sen tarkoituksena luoda palveluita yhteiskunnalle, kerätä varoja valtiolle, osallistua tulonjakoon ja luoda tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa vai luoda kasvuedellytyksiä?

Onko tuloerojen kasvu huono asia, mikäli kaikkien hyvinvointi kasvaa? Aiheuttaako varallisuuden keskittyminen lopulta myös vallan keskittymistä varakkaimmalle joukolle? Johtaako tämä lopulta kriiseihin? Nämä ovat kysymyksiä, joihin tässä tutkielmassa ei välttämättä löydy oikeaa vastausta, mutta ne on hyvä pitää mielessä ennen radikaalien johtopäätösten tekemistä.

Tutkielmassa tarkastellaan tasaveroa ja vertaillaan sitä kansainvälisesti merkittävässä lähteissä julkaistujen artikkelien (Jacobs, 2013; Mirrlees ym., 2011) johtopäätöksiin, joiden mukaan tasavero ei ole koskaan optimaalinen. Tasaveroa ovat tutkineet muun muassa Elinkeinoelämän valtuuskunnan entinen ekonomisti Martti Nyberg, joka teki vuonna 2006 raportin tasaverosta. Tämän lisäksi tasaveroon ovat ottaneet kantaa edesmennyt oikeustieteiden tohtori Kari S. Tikka sekä valtiotieteiden lisensiaatti ja entinen ministeri Osmo Soininvaara.

Nyberg (2006) esittää raportissaan, että tasaverojärjestelmä olisi kaikkien osapuolten kannalta parempi ratkaisu kuin Suomen silloinen, vuoden 2006 verotusmalli. Kansalaisten ostovoima lisääntyisi ilman, että valtion verotulot vähenisivät. Mikäli näin olisi, niin miksi raportin kaltaista uudistusta ei ole viety tätä pidemmälle.

Monimutkaisen verojärjestelmän yksinkertaistaminen vapauttaisi korkean osaamisen veroasiantuntijoita tuottavampiin tehtäviin.

Suomessa on kysely rakenneuudistusten perään vuosikausia sen vuoksi, että valtio velkaantuu ja rakenteemme ovat hyvin kankeat ja raskaat. Lisäksi valtion kilpailukyky verrokkimaihin on kyettävä pitämään hyvänä myös verotukselliselta osalta yritysten valitessa pääkonttorien sijaintia sekä suunnitellessa investointikohteita. Verojärjestelmä on erittäin suuressa roolissa vaikuttamassa valtiomme kehitykseen. Siksi se tulisikin suunnitella huolellisesti, siten että siitä olisi mahdollisimman vähän haittaa kehitykselle, mutta kuitenkin siten, että apua tarvitsevat saavat tarvittavan avun ja työllisyysrakenteet pysyvät tasapainossa.

Neuvostoliiton kaatumisen jälkeen tasaverojärjestelmä on otettu monessa Itä-Euroopan valtiossa käyttöön, kun järjestelmien luominen on pystytty aloittamaan puhtaalta pöydältä. Lisäksi siihen ollaan siirtymässä muutamassa valtiossa lähiaikoina. Islanti on kuitenkin luopunut tasaverojärjestelmästä lyhyen kokeilujakson jälkeen. Lisäksi Viro muutti tuloveroasteikkonsa vuoden 2018 alussa tasaverosta kevyesti progressiiviseksi (epälineaariseksi). Minkä vuoksi eri valtioissa käytetään eri verojärjestelmiä? Mikä olisi optimaalinen tuloveroasteikon muoto?

Tutkielma alkaa julkisen sektorin ja sen tehtävien määrittämisestä. Tämän jälkeen käydään läpi verotuksen perusteita hyvän verojärjestelmän kautta, sekä pyritään ottamaan huomioon eri näkökantoja hyvän verojärjestelmän rakentamisessa taloustieteellisten teorioiden pohjalta. Sen jälkeen tutkielmassa siirrytään tarkastelemaan Suomen verojärjestelmää sekä sen eri verotyyppejä. Tämän jälkeen tarkastellaan ansiotuloverotuksen eri malleja. Näitä havainnollistetaan muutamien eri kuvioiden sekä laskuesimerkkien avulla. Kuudennessa luvussa käydään läpi 2006 valmistunutta Elinkeinoelämän Valtuuskunnan Matti Nybergin (2006) tekemää ajatuspaja -tyyppistä raporttia tasaverosta. Tämän lisäksi samassa luvussa tarkastellaan kahta eri poliittisiin suosituksiin tähtäävää tutkimusta verojärjestelmistä. Ensimmäisessä The Mirrlees Review –tutkimuksessa vuodelta 2011 tarkastelun kohteena on Iso-Britannian verojärjestelmä. Toisessa, Bas Jacobsin (2013) tekemässä tutkimuksessa pyritään enemmänkin löytämään yleinen optimaalinen verojärjestelmä teorioihin ja empiirisiin tutkimustuloksiin nojautuen.

Lopuksi yhteenvedossa analysoidaan tutkimustuloksia, pohditaan mitä tasaverolla tarkoitetaan ja mitkä tekijät vaikuttavat verojärjestelmän rakentumiseen.

2 JULKINEN SEKTORI JA SEN TEHTÄVÄT

Suomessa julkisen sektorin läsnäolo näkyy vahvasti läpi ihmisten elämän. Synnymme julkisessa sairaalassa, käymme julkisesti tuotetun peruskoulun, kouluttaudumme ammatteihin julkisesti tuetuissa koulutuslaitoksissa, käytämme julkisilla varoilla tuotettua joukkoliikennettä, joka kulkee julkisesti tuotettuja teitä pitkin. Monet meistä saavat erilaisia tulonsiirtoja opintotuen, asumistuen, peruspäivärahan tai esimerkiksi lapsilisien muodossa. Suomen perustuslaissa tulonsiirtoihin viitataan perusoikeudet –luvussa, jossa sanotaan, että ”jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon” (Suomen perustuslaki 2:19§). Tämän lain nojalla julkisen vallan on huolehdittava heikompiosaisista ja apua tarvitsevista.

Julkisella sektorilla on monia eri rooleja. Se tuottaa palveluja, säätää lait ja toimii rahoittajana. Julkisen sektorin erikoisominaisuus on verotusoikeus, jonka nojalla se kerää varoja edellä mainittujen palveluiden tuottamista varten sekä toimiakseen. Julkinen sektori voi myös olla apuna markkinoiden epäonnistuessa. Markkinat voivat epäonnistua kolmesta eri syystä: ulkoisvaikutusten ja julkishyödykkeiden vuoksi, kilpailun puuttumisen vuoksi, sekä informaatioon liittyvien ongelmien vuoksi. (Tuomala, 2009, s. 15–22.)

Taloustieteen perusteorioiden mukaan markkinat pääosin ratkaisevat taloudelliset ongelmat: mitä hyödykkeitä tulisi tuottaa ja kuinka paljon, miten nämä hyödykkeet tuotetaan ja kenen tulisi saada tuotetut hyödykkeet (Mankiw & Taylor, 2014, s.1). Teoriat perustuvat täydellisen kilpailun markkinoihin, joita ei esiinny missään taloudessa puhtaassa muodossa. Teoriat perustuvat myös kuluttajien täydelliseen rationaalisuuteen. Tämäkään ei ole todellisuutta, vaan ihannekuva mihin mallit rakentuvat. Todellisuudessa ihmisten rationaalisuus on hyvin rajoitettua, eivätkä markkinat aina pysty antamaan parhaita vastauksia edellä mainittuihin kysymyksiin. Tällöin markkinat niin sanotusti epäonnistuvat ja julkisen sektorin on puututtava markkinoiden toimintaan erilaisia keinoja käyttäen. Markkinoiden mahdollinen epäonnistuminen onkin otettu huomioon jo taloustieteen kymmenessä

peruseriaatteissa, joista kuudennessa sanotaan, että ”markkinat ovat yleensä hyvä tapa organisoida taloudellista toimintaa” ja seitsemäs peruseriaate kuuluu: ”julkinen valta voi joskus parantaa markkinoiden toimintaa” (Mankiw & Taylor, 2014, s. 6–8).

Julkinen valta voi puuttua markkinoiden toimintaan eri keinoin. Se voi säätää haittaveron, eli niin sanotun Pigou-veron, negatiivisen ulkoisvaikutuksen aiheuttamille hyödykkeille, joiden kuluttaminen aiheuttaa esimerkiksi ympäristö- tai terveyshaittoja. Tällöin hyödykkeen kulutus rajoittuu, eikä sen liiallisesta kulutuksesta koidu niin paljon yhteiskunnallista haittaa, mitä aiheutuisi ilman julkisen vallan puuttumista. Julkinen sektori voi myös tukea jonkun hyödykkeen tuottamista tai osallistua itse hyödykkeiden tuottamiseen, joita yksityisen sektorin on vaikea tuottaa sopivissa määrin. Esimerkkeinä näistä on muun muassa lasten päivähoitopaikat, kirjastopalvelut tai muut julkishyödykkeet. Näitä hyödykkeitä, joilla on positiivisia ulkoisvaikutuksia, tuotettaisiin liian vähän kansantalouden kannalta ilman julkisen vallan apua. Julkisen vallan voi olla myös joskus järkevä osallistua sellaisten hyödykkeiden tuottamiseen, minkä tuottaminen saisi aikaan luonnollisen monopolin piirteitä. Nämä ovat sellaisia hyödykkeitä joihin ei kohdistu kilpailua, tai kilpailu on lähes mahdotonta. Julkisella sektorilla on myös aktiivinen rooli informaation keruussa ja sen välittämisessä eri osapuolille. Tällä pyritään tasaamaan sopimustilanteessa olevien osapuolten tietoa sopimuksen kohteesta, eikä toinen osapuoli pysty hyväksikäyttämään vastapuolta sopimustilanteessa. Nämä ovat esimerkkejä tilanteista, jolloin markkinat eivät onnistu resurssien kohdentamisessa tehokkaasti. Tällöin julkinen sektori voi myös parantaa markkinoiden tehokkuutta. (Tuomala, 2009, s. 19–22.)

Pystyäkseen toimimaan julkisen vallan on kerättävä veroja. Richard Musgrave on teoksessaan *The Theory of Public Finance* (1959) linjannut julkisen sektorin kolmeksi taloudelliseksi päätehtäväksi tulojen uudelleenjaon, resurssien allokaation sekä taloudellisen vakauden (Tuomala, 2009, s.18). Eri valtioilla on eri painoarvot näiden päätehtävien välillä ja sillä minkä verran julkinen valta puuttuu näihin. Tästä syystä valtiot keräävät eri määriä veroja ja verotusjärjestelmät ovat lähes jokaisella valtiolla toisistaan poikkeavia.

3 VEROTUKSEN PERUSTEET

Julkinen valta tarvitsee varoja toimiakseen. Tästä syystä valtiolla on oikeus kerätä veroja kansalaisilta. Veroja keräämällä pyritään tyydyttämään julkisen sektorin toiminnan rahoittamisen tarpeet. Verotuksella katsotaan olevan karkeasti kolme tarkoitusta: uudelleenjako, tulojen hankinta sekä resurssien allokaation korjaaminen. Uudelleenjaolla pyritään tasaamaan kansalaisten tuloeroja. Tulojen hankinnalla pyritään keräämään varoja julkisen sektorin menojen kattamiseen. Resurssien allokaation korjaamisella tarkoitetaan voimavarojen oikeinkohdentumista ja näin ollen julkinen valta pyrkii korjaamaan tuotannolliset vääristymät ja pitämään huolta tuotannollisista oikeudenmukaisuuksista. (Tuomala, 2009, s. 156–159.)

3.1 Hyvä verotusjärjestelmä

Hyvässä verotusjärjestelmässä tulisi ottaa huomioon seuraavat peruseriaatteet:

1. Taloudellinen tehokkuus: Verotusjärjestelmän tulisi muuttaa mahdollisimman vähän tehokasta resurssien allokaatiota. Sen tulisi minimoida haitalliset kannustinvaikutukset.
2. Hallinnollinen yksinkertaisuus: verotusjärjestelmän pitäisi olla helppo ja suhteellisen edullinen hallinnoida.
3. Joustavuus: verotusjärjestelmän pitäisi pystyä vastaamaan helposti taloudellisten olosuhteiden muutoksiin.
4. Poliittinen vastuullisuus: verojärjestelmän tulisi olla läpinäkyvä
5. Oikeudenmukaisuus: verojärjestelmän tulisi olla, ja se tulisi nähdä oikeudenmukaisena. Sen tulisi kohdella samassa asemassa olevia samalla tavalla ja langettaa korkeammat verot niille, joilla on parempi maksukyky. (Stiglitz, 2000, s. 457–458)

Ongelmalliseksi verotusjärjestelmän rakentamisesta tekee se, että peruseriaatteita on enemmän kuin yksi. Tällöin kullekin periaatteelle voidaan asettaa eri painoarvoja.

Moderni veroteoria painottuu lähinnä taloudelliseen tehokkuus -ja oikeudenmukaisuusperiaatteisiin. (Tuomala, 2009, s. 159.)

3.2 Tehokkuustappio

Verot aiheuttavat muutoksia ihmisten käyttäytymisessä, kun he punnitsevat hyötyjä ja haittoja tehdessään taloudellisia päätöksiä. Tästä syystä verotuksessa on tärkeää ottaa huomioon sen kansantaloudelle aiheuttama hyvinvointitappio tai toisin sanoen tehokkuustappio (engl. deadweight loss). Tehokkuustappioksi sanotaan taloudellista tappiota, minkä vero aiheuttaa kansantaloudelle. Verrattuna verottomaan täydellisen kilpailun markkinoiden tilanteeseen, veron aiheuttama tehokkuustappio on se osa, mistä ei hyödy kukaan kansantaloudessa. (Mankiw & Taylor, 2014, s. 204–210.)

Ainoa tapa verottaa ilman tehokkuustappiota on asettaa könttäsommavero, joka on kaikille saman suuruinen. Se ei riipu henkilöiden tuloista, varallisuudesta eikä mistään muustakaan. Se on kaikille verovelvollisille sama. Tätä ei kuitenkaan ole käytössä juuri missään, koska se on useimpien mielestä vähiten ansaitseville kohtuuton taakka kannettavaksi, eikä sitä pidetä näin ollen oikeudenmukaisena. (Mankiw & Taylor, 2014, s. 212.)

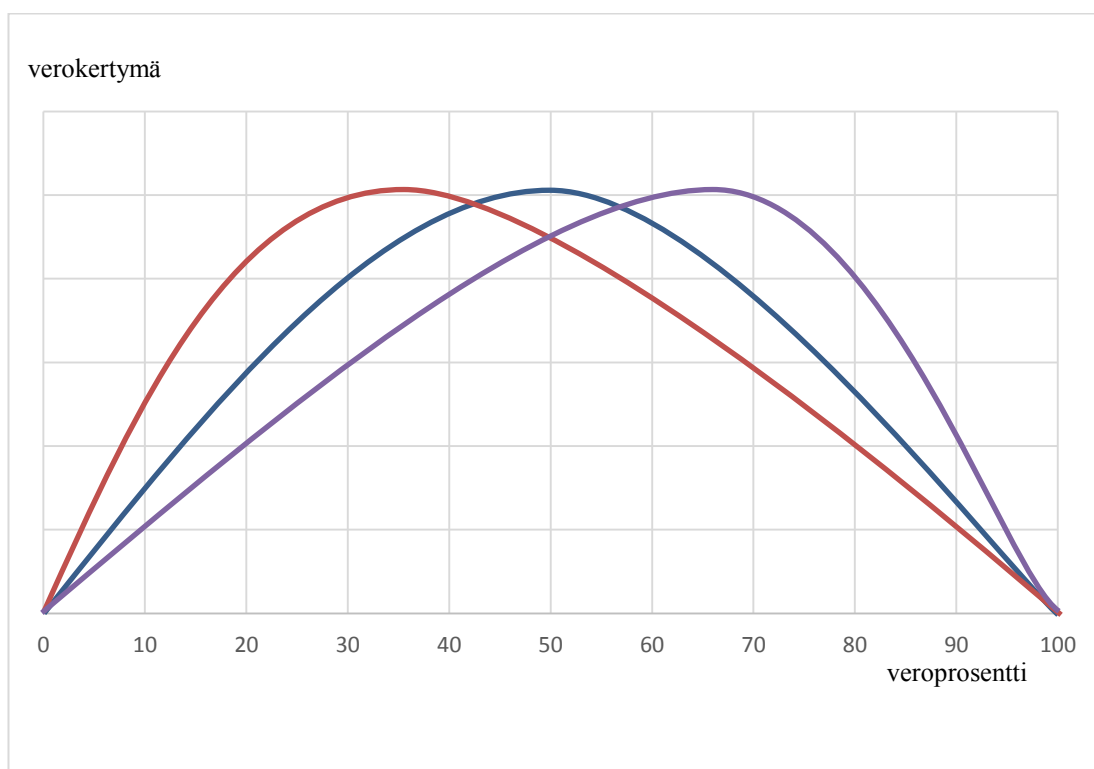
3.3 Lafferin käyrä

Arthur Lafferin mukaan nimetty Lafferin käyrä kertoo veroasteiden ja verotulojen välisestä suhteesta. Se perustuu ajatukseen, jossa valtion verokertymä kasvaa tiettyyn pisteeseen asti veroprosenttia nostaessa. Kun veroprosentti nousee liian korkeaksi verotulot lähtevät laskuun. Mikäli veroprosentti olisi 100 ei kukaan tekisi töitä, eikä valtiolle kertyisi verotuloja. Lafferin ehdotusta kohtaan on kuitenkin osoitettu kritiikkiä. Talousteorian valossa idea pitää paikkaansa, mutta käytännössä asia ei ole niin yksiselitteinen. (Mankiw & Taylor, 2014 s. 752–753.)

Mikäli asiaa pohtii hieman pidemmälle, huomataan, että esimerkiksi kansalaissozialismissa työtä tehdään siitä huolimatta, että suuri osa palkasta saadaan keskusvallan tarjoamina palveluina ja hyödykkeinä, eikä rahallisena korvauksena. Ajatuksen tasolla Lafferin käyrä pystytään ainakin nopeasti kumoamaan, mikäli

markkinat hoituvat keskusvallan kautta. Kyse on kansalaisten vallitsevasta tahtotilasta siihen, kuinka paljon julkisen vallan halutaan puuttua markkinoiden toimintaan.

Kuviossa 1 on piirretty kolme eri hypoteettista ehdotelmaa Lafferin käyrästä. Käyrien lakipisteessä saavutetaan maksimaalinen verokertymä, minkä jälkeen verotulot vähenevät veroprosentin noustessa.

Kuvio 1. Mukailleen Lafferin käyrää (Mankiw & Taylor, 2014).

Onko valtion verotulojen maksimoiminen kuitenkin järkevää, koska verojen kerääminen aiheuttaa tehokkuustappioita. Lisäksi erilaiset tuet ja verotus vääristävät helposti markkinoita. Kysymys onkin siitä, kuinka paljon julkisen hallinnon olisi suotava puuttua markkinoihin.

3.4 Optimaalinen verotus

Optimaalinen verotusjärjestelmä maksimoi yhteiskunnan hyvinvoinnin hyvinvointiteoreeman mukaan. Verotusjärjestelmä on kuitenkin Pareto-tehokas.

Tämä tarkoittaa sitä, että kenenkään asemaa ei voi parantaa huonontamatta jonkun toisen asemaa. Mitä suurempi progressio tulojen verotuksessa, sitä suurempi yhteiskunnan tehokkuustappio, mutta sitä pienemmät tuloerot. Pareto-tehokkuus tekee verotuksesta sellaisen, ettei siihen löydy yhtä oikeaa ratkaisua. (Stiglitz, 2000 s. 550–576.)

Veroasteikon määrittymiseen vaikuttaa tulonjakoarvostukset, työntarjonnan reagointi verotukseen, tulojakauman muoto ennen verotusta ja kerättävän verotulon määrä. (Tuomala, 2009, s. 213)

Optimaalinen rajaveroastejakauma on U-muotoinen (Tuomala, 2009). Tämä tarkoittaa sitä, että marginaaliveroasteet tulojakauman alkupäässä ovat korkeat, jonka jälkeen ne lähtevät laskemaan ansioiden kasvaessa kohti yleisintä tuloluokkaa (engl. modal income group). Tämän jälkeen marginaaliveroasteet lähtevät hiljalleen nousemaan, kuitenkin nousten hyvin maltillisesti tulojen kasvaessa. Korkeat marginaaliveroasteet tulojakauman alkupäässä johtuvat juurikin tulojen uudelleenjaosta. Tarkemmin siitä, että tulonsiirrot pienenevät tulojen kasvaessa, jolloin kokonaistulot eivät aluksi välttämättä juurikaan kasva, mutta veroja ansiotuloista joudutaan kuitenkin maksamaan.

3.5 Verotusjärjestelmä käytännössä

Kuten voidaan huomata, hyvän verotusjärjestelmän luominen ei ole aivan yksinkertaista. On otettava huomioon hyvin monia eri tekijöitä. Muun muassa se, miten asetettu vero vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen. Eri maiden verotusjärjestelmät muokkaantuvat jatkuvasti ja ne ovat rakentuneet pitkällisen prosessin tuloksena. Yhteiskunnan arvostukset eri peruseriaatteissa vaikuttavat niiden saamiin painotuksiin verotusjärjestelmässä. Näihin vaikuttaa myös trendit politiikassa eri aikakausina.

Politiikalla on suuri vaikutus käytäntöön. Kun hieman syvennytään tämän päivän politiikkaan ja demokratian omiin haasteisiin, hankaloituu hyvän ja optimaalisen verotusjärjestelmän luominen entisestään. Verotusjärjestelmä rakentuu poliittisen prosessin seurauksena, jonka luo siis julkinen hallinto. Demokratiassa kansa valitsee

hallinnon valtaan. Poliitikoille ja puolueille äänestäjien kannatus on hyvin tärkeää. On helppo ajatella, että poliitikot pyrkivät pitämään keskustelua yllä asioista, jotka puhuttavat kansaa, ja jolla saavutetaan kansan suosio. Mirrlees Review –tutkimuksen (Mirrlees ym., 2011) loppupäätelmissä pohditaan juuri näitä poliittisen kentän haasteita päätöksenteossa. Katsauksen mukaan verojärjestelmä rakentuu poliittisen prosessin seurauksena, jossa huomio kiinnittyy osittain siihen mitä lehdistö päätöksistä kirjoittaa ja miten kansa niiden seurauksena käyttäytyy äänestyspaikoilla.

OECD:n tekemän raportin (2018) mukaan Suomen verojärjestelmä kaipaa uudistusta kestäväen talouskasvun takaamiseksi. Sen mukaan tuloverotusta tulisi keventää ja työhön osallistumisen kannustimia tulisi parantaa. Julkisen vallan on tehtävä rakenteellisia uudistuksia velanoton pienentämiseksi. Viime vuosina rakenneuudistuksiin on ryhdytty (muun muassa SOTE –uudistus), mutta niiden jalkauttaminen on kestänyt vuosikausia. Yhtenäisen linjan löytyminen eri puolueiden ja etujärjestöjen välillä vaikuttaa kuitenkin olevan hyvin haastavaa.

4 VEROTUSJÄRJESTELMÄ SUOMESSA

Suomessa verotus kuuluu valtionvarainministeriön vastuualueeseen, joka valmistelee verolait. Valtion lisäksi veronsaajia ovat kunnat, Kela sekä evankelisluterilaiset ja ortodoksiset seurakunnat. Euroopan talousalueella jäsenvaltioiden verotusta pyritään harmonisoimaan, mutta valtioilla on kuitenkin laajat oikeudet omien verolakien säätelyssä ja tällä tavoin verotuksella on suuri rooli kansallisen talouspolitiikan saralla. (Valtionvarainministeriö, 2018.)

Suomen kokonaisveroaste vuonna 2015 oli noin 43,9 prosenttia, mikä on OECD - maista neljänneksi suurin. Se oli suurempi vain Tanskassa, Belgiassa ja Ranskassa. Kokonaisveroaste on verojen ja verojen kaltaisten maksujen osuus bruttokansantuotteesta. Bruttokansantuote Suomessa oli vuonna 2015 noin 210 miljardia euroa (Tilastokeskus, 2018). OECD –maiden kokonaisveroasteen keskiarvo oli 34 prosenttia vuonna 2015. Samana vuonna esimerkiksi Virossa kokonaisveroaste oli noin 33,9 prosenttia ja Ruotsissa 43,3 prosenttia. (OECD, 2017.)

Näiden lukujen perusteella voidaan päätellä, että suomalaiset haluavat valtion puuttuvan markkinoihin melko paljon. Toisaalta se voisi kertoa myös siitä, että hyvinvointivaltion rakenteiden ylläpitäminen on kallista.

4.1 Verotyyppejä

Verot voidaan jakaa välittömiin ja välillisiin veroihin. Välittömät verot ovat tuloveroja ja välilliset kulutusveroja. Kulutusveroista tyypillisin esimerkki on arvonlisävero. Yleinen arvonlisäverokanta Suomessa on 24 prosenttia. Tämän lisäksi on käytössä kaksi alennettua verokantaa. Muita kulutusveroja ovat muun muassa autovero ja alkoholivero. Kulutusveron kertyminen riippuu siis kyseiseen hyödykkeeseen kohdistuneesta kulutuksesta. (Valtionvarainministeriö, 2018.)

Tuloveroja ovat muun muassa henkilöihin kohdistuva ansiotulovero ja pääomatulovero, sekä yrityksiin ja muiden yhteisöjen voitoista verotettava yhteisövero. Suomessa ansiotuloja verotetaan valtion osalta progressiivisesti. Kunnilla on kiinteät veroprosentit, mutta ne vaihtelevat kunnasta riippuen 16,5-22,5

prosentin välillä vuonna 2016. Samana vuonna keskimääräinen kunnallisveroprosentti oli 19,5 prosenttia. Yhteisövero Suomessa on 20 prosenttia. Pääomaveroprosentti on 30 000 euroon asti 30 ja siitä ylöspäin 34 prosenttia. (Valtionvarainministeriö, 2018.)

4.2 Sosiaaliturva ja verotuet

Suomen perustuslain mukaan julkisen vallan on huolehdittava perustoimeentulo jokaiselle kansalaiselle, jotka eivät kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa. Perustoimeentulo taataan vanhuuden, työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden, lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Suomessa julkinen valta tarjoaa kansalaisille riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistää kansalaisten terveyttä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asunnon omatoimista järjestämistä. (Suomen perustuslaki 2:19§.)

Suomen sosiaalimenot olivat vuonna 2015 66,3 miljardia euroa, eli noin 31,4 prosenttia bruttokansantuotteesta. Ostovoimakorjattu sosiaalimenojen osuus bruttokansantuotteesta oli vuonna 2015 EU -maiden ylempää keskitasoa. Sosiaalimenot koostuvat eläketurvasta, sairausturvasta, työttömyysturvan menoista ja sosiaali- ja terveyspalvelujen verovaroin katetusta kustannuksista. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2018.)

Suomessa on käytössä paljon erilaisia verotukia eli verohuojennuksia, joiden tarkoituksena on tukea jotain haluttua kohderyhmää. Verotukia ovat erilaiset veroista tehtävät vähennykset, hyvitykset, verovapaudet, alennetut verokannat ja veronmaksua lykkäävät päätökset. (Rauhanen, 2017.)

5 ANSIOTULOVEROTUS

Pääomatuloa lukuun ottamatta lähes kaikki muu tulo on ansiotuloa. Suomessa valtio verottaa ansiotuloja progressiivisesti, mikä on tyypillistä teollisissa länsimaissa. Tämä tarkoittaa sitä, että veroprosentti nousee tulojen kasvaessa. Progressiivisen veron vastakohta on regressiivinen vero, jossa veroprosentti laskee tulojen kasvaessa. Tämä on hyvän verojärjestelmän vastaista, sillä paremman maksukyvyyn omaavan kuuluisi maksaa veroja enemmän. Samasta syystä könttäsummavero on myös epäoikeudenmukainen useimpien mielestä. Progressiivisia malleja on erilaisia. Veroprogressio voi olla lineaarista tai epälineaarista. Epälinearisessa mallissa eri tuloluokille on eri veroprosentit ja tyypillisimmin ne ovat luotu progressiivisiksi. Tämä tarkoittaa sitä, että rajaveroasteet kasvavat tulojen kasvaessa. Linearisessa mallissa ne joilla ei ole tuloja, eivät maksa veroja lainkaan. Sen jälkeen rajaveroaste on vakio kaikille tuloluokille. Lisäksi veroprosentin ollessa kaikille sama, enemmän ansaitsevat maksavat euromääräisesti enemmän kuin vähemmän ansaitsevat. Tuomalan (2009, s. 230) mukaan lineaarinen malli onkin todellisuudessa kaksiportainen progressiivinen tulovero, jota monesti kutsutaan myös tasaveroksi. Kuitenkin, myös lineaarisessa mallissa verojen osuus prosentuaalisestikin kasvaa tulojen kasvaessa, sillä sen yhteyteen usein liitetty kansalaispalkka, tai perustulo tekee mallista todellisuudessa progressiivisen, tosin rajavero ei kasva progressiivisesti.

Taulukko 1 kuvaa Suomen tuloveroasteikkoa vuonna 2018. Vuoden 2015 tuloveroasteikkoon verrattuna uudempi taulukko sisältää yhden veroportaan vähemmän ja lisäksi prosentteja on tarkastettu. Inflaatio lisää verorasitusta itsestään. Kun rahan arvo heikkenee ja palkkoja nostetaan, nousee myös veroprosentit epälinearisessa mallissa. Tällöin maksetaan suhteellisesti myös enemmän veroja. Tästä syystä veroprosentteja tarkistetaan vuosittain inflaation mukaan. Linearisessa tuloveromallissa tätä ongelmaa ei juurikaan synny, koska rajavero ei nouse palkkojen kasvaessa.

Valtion tuloveroasteikko 2018		
Verotettava ansiotulo, €	Vero alarajan kohdalla, €	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
17 200–25 700	8,00	6,00
25 700–42 400	518,00	17,25
42 400–74 200	3 398,75	21,25
74 200–	10 156,25	31,25

Taulukko 1. Valtion tuloveroasteikko 2018 (Verohallinto, 2018).

5.1 Lineaarinen tuloverotus

Linearisessa tuloveromallissa rajavero eli marginaalivero on vakio. Rajavero tarkoittaa lisätulosta maksettavan veron osuutta. Mikäli tulot nousevat yhden euron ja siitä maksettavan veron osuus olisi esimerkiksi 0,30 euroa, olisi rajavero tällöin 30 prosenttia. Toisin sanottuna veroprosentti on tietyn tuloajan ylittyessä kaikille sama. Lineariselle tuloverolle on ominaista myös perustulon tai kansalaispalkan kaltainen perustoimeentulo, joka maksettaisiin jokaiselle kansalaiselle tulotasosta riippumatta.

Matemaattinen esitystapa kansalaispalkan omaavalle lineaariselle tuloverotukselle voidaan esittää seuraavalla tavalla:

$$T = -k + tY, \quad (1)$$

missä T on veron määrä, t on veroprosentti, Y on verotettavat tulot ja k on kansalaispalkka eli perustulo (Tuomala, 2009, s. 213).

Esimerkiksi kansalaispalkan ollessa 5 500 euroa vuodessa ja veroprosentin ollessa 30 prosenttia työtä tekemätön saisi 5 500 euroa, kun taas työssä käyvä 20 000 euroa vuodessa tienäva maksaisi veroa $-5\,500 + 0,3 \cdot 20\,000 = 500$ euroa ja hänen nettoansiokseen jäisi $19\,500 + 5\,500 = 25\,000$ euroa. Todellinen veroprosentti

esimerkin laskelmassa on $500/25\ 000 = 0,02$ eli 2 prosenttia. Progressiivisuuden osoittamiseksi tehdään toinen esimerkkilaskelma 50 000 euron tulotasolla. Veron määräksi muodostuu $-5\ 500 + 0,3 \cdot 50\ 000 = 9\ 500$ euroa. Näin ollen todellinen verojen osuus tuloihin nähden on $9\ 500/55\ 500 = 0,171$ eli noin 17,1 prosenttia. Näin huomataan myös verojen suhteellisen osuuden kasvu tulojen kasvaessa. Esimerkkilaskelman summat ja prosentit ovat tarkoitettu vain mallin havainnollistamiseen.

Hallinnollisesti perustulojärjestelmää on pidetty halpana sen yksinkertaisuuden vuoksi. Perustulojärjestelmässä on koettu ongelmalliseksi se, että perustulo myönnetään, vaikka ei osallistuisi sen rahoittamiseen, mikä tässä yhteydessä tarkoittaa työntekoon osallistumista (Tuomala, 2009, s. 253). Muita haasteita perustuloon liittyen voisi kuvitella olevan sen, että se myönnetään myös henkilöille, jotka eivät sitä tarvitse. Tämä todennäköisesti vääristäisi markkinoita ja näkyisi turhana valtion sisäisenä inflaationa, sekä maan kilpailukyvyn heikkenemisenä kansainvälisiä markkinoita ajatellen.

5.2 Negatiivinen lineaarinen tulovero

Lineaariseen tuloveromalliin liitetään usein myös negatiivisen tuloveron malli, jossa lineaarisuutta jatketaan myös verotettavan tulorajan alapuolelle.

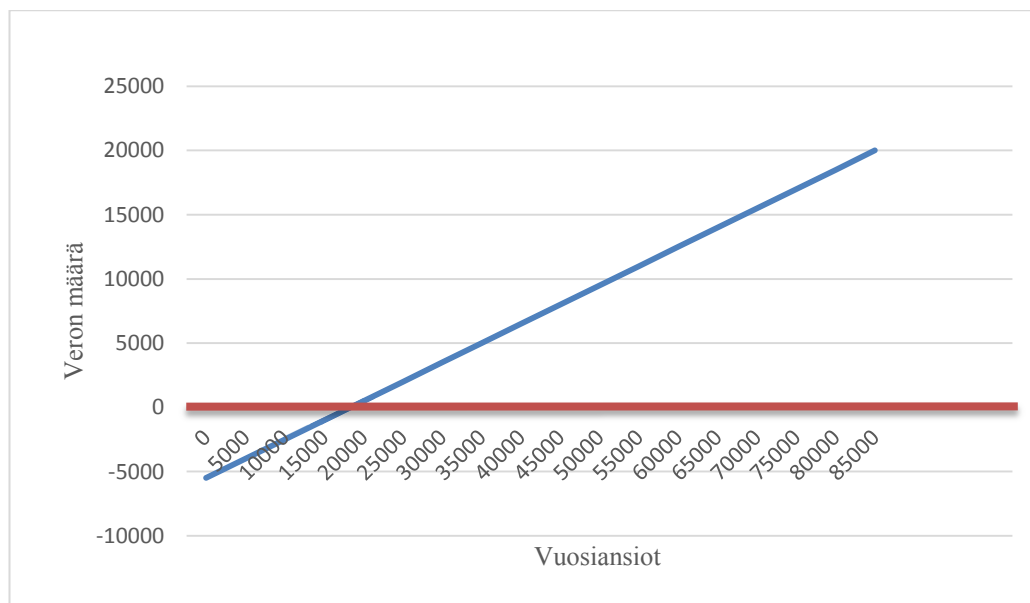
$$T = -tY_0 + tY, \quad (2)$$

missä T on veron määrä, t on veroprosentti, Y on verotettavat tulot ja Y_0 on verotettavan tulon alaraja.

Negatiivisen tuloveron maailmassa työtä tekemätön henkilö saisi 5 500 euroa vuodessa tukea veroprosentin ollessa 30, kun verotettavan tulon alaraja asetettaisiin noin 18 333 euron vuosiansioihin.

Mikäli henkilö tienaisi esimerkiksi 20 000 euroa vuodessa, veroprosentti olisi 30 prosenttia ja verotettavan tulon alaraja olisi noin 18 333 euroa. Tällöin hän maksaisi

veroa kaavan 2 mukaan: $0,3 \cdot -18\,333 + 0,3 \cdot 20\,000 \approx 500$ euroa vuodessa. Hänen nettovuositulonsa olisi tällöin tässä yksinkertaistetussa mallissa noin 19 500 euroa. Samankaltainen veroprogressio sisältyisi myös tähän malliin, kuin perustulon sisältävään lineaariseen malliin, lukuun ottamatta ”ylimääräistä” perustuloa. Kuvio 2 havainnollistaa negatiivista lineaarista tuloveromallia.

Kuvio 2. Negatiivinen lineaarinen tuloverotus.

Erona näissä kahdessa mallissa on se, että negatiiviseksi jatkuvassa lineaarisessa mallissa tulonsiirto kohdistuisi tarkemmin sitä tarvitsevalle, kuin perustulomallissa, jossa tuen saisi kaikki kansalaiset. Molemmat mallit kannustaisivat työntekoon, sillä vähäinkin työnteko toisi lisätuloja. Negatiivisessa tuloveromallissa negatiivinen vero korvaisi kaikki sosiaaliedut. Samaten perustulo korvaisi kaikki sosiaaliedut. Negatiivisen tuloveron negatiivisena puolena Tuomala (2009, s. 254) pitää sitä, että tulojen selvittäminen olisi hankalaa verotettavan tulon alarajan alapuolella olevilta, tukea saavilta henkilöiltä. Ehkä tunnetuin negatiivisen tuloveron puolestapuhuja on Milton Friedman (1962).

5.3 Epälineaarinen tuloverotus

Tuomalan (2009, s. 218) mukaan lineaarisessa tuloverotuksessa tulojen uudelleenjaon ylärajaa ei saavuteta. Tähän optimaalisempi ratkaisu hänen mukaan

olisi epälineaarinen malli, jossa siis myös rajaveroaste muuttuu tulojen kasvaessa. Epälineaarilla verotuksella pyritään tehokkaaseen uudelleenjakoon, mikäli markkinatuloeroja ei pidetä hyväksyttävänä. Tuomalan (2009) mukaan uudelleenjaon laajuuteen sekä siihen kuinka pitkälle uudelleenjako viedään, vaikuttaa kolme tekijää: tulojen tasoittamisen tärkeys julkisen vallan mielestä, tasa-arvotavoitteiden voimakkuus ja kolmantena kannustinvaikutukset. Siten uudelleenjakopolitiikkaan vaikuttaa taloustilanne sekä poliittiset tavoitteet. Samassa mainitaan, että normatiivisen veroteorian sekä OECD-maiden aineistolla tehdyn tutkimuksen (Tanninen & Tuomala, 2005) mukaan markkinatuloerojen kasvu voimistaa tulojen uudelleenjakoa maissa, joissa uudelleenjako hyväksytään. (Tuomala, 2009, s. 222.)

Mirrlees (1971) osoittaa, että ansiotuloja on aina optimaalista verottaa epälineaarisesti yhteiskunnan uudelleenjaon preferensseistä huolimatta. Mirrleesin mukaan tuloverotuksen rajaveroasteet eivät koskaan ole lineaarisia, koska rajaveron eli marginaaliveron tehtävä jokaisessa pisteessä tulojakaumaa on uudelleenjako. Tämä aiheuttaa sen, että tulonsiirtoja saava henkilö kohtaa korkeat marginaaliveroasteet aloittaessaan tienämisen työnteolla. Henkilön saamat tulonsiirrot pienenevät ja ensimmäisten eurojen tienämisestä koituvat marginaaliverot ovat hyvin suuret. (Mirrlees, 1971.)

Tyypillisesti marginaaliveroasteikko onkin U-muotoa mukaileva (Diamond, 1998; Saez, 2001; Tuomala, 2009). Suurimmat marginaaliveroasteet ovat siis alimmilla tuloluokilla heidän saamien tulonsiirtojen vähentyessä ansioiden kasvaessa. Tämän jälkeen marginaaliveroasteet vähenevät tulojen kasvaessa tiettyyn pisteeseen, kunnes ne lähtevät taas nousemaan verotuksen johdosta tuloluokan noustessa sen pisteen yläpuolelle missä nettotulonsiirrot muuttuvat saantipuolelta maksupuolelle. Tämä on tyypillinen esimerkki epälineaarisesta tuloverotuksesta.

6 VEROUDISTUSEHDOTELMAT

Tässä luvussa käydään läpi erilaisia tutkimuksia, joiden tarkoituksena on tutkia erilaisia verotusjärjestelmiä ja selvittää näiden parannusmahdollisuuksia. Raportit tähtäävät lopulta poliittisten suositusten antamiseen tai esittävät ajatuspaja –tyylistä referenssiä.

6.1 Elinkeinoelämän Valtuuskunnan tasavero -raportti

Vuonna 2006 Elinkeinoelämän Valtuuskunnan EVA:n ekonomisti Matti Nyberg teki raportin tasaveromallista Euroopan Unioniin liittyneiden uusien jäsenmaiden innoittamana. Raportin tarkoituksena oli lähteä rakentamaan puhtaalta pöydältä verojärjestelmä, joka olisi Suomen silloista järjestelmää tehokkaampi ja huomattavasti yksinkertaisempi. Raportin lopputuloksena on muodostunut tekijän mukaan yksinkertainen, oikeudenmukainen ja kasvua tukeva tasaveromalli. Mallin uudistusehdotukset koskevat vain välittömiä veroja, eikä arvonlisäveron kaltaisiin välillisiin veroihin tai sosiaalivakuutusmaksuihin ole puututtu. (Nyberg, 2006).

Raportissa Suomen verotusjärjestelmän sanotaan olevan hyvin monimutkainen, joka tähtää enemmän tulontasaukseen kuin tehokkaaseen veronkantoon. Tämän lisäksi Nyberg (2006) kritisoi raportissa Suomen verojärjestelmän aiheuttamaa taloudellista tehottomuutta, järjestelmän ollessa hyvin monimutkainen. Suurimpina ongelmina Nyberg näkee Suomen verojärjestelmässä aiemmin mainittujen lisäksi sen, että se suosii kuluttamista tänä päivänä säästämisen sijaan. (Nyberg, 2006.)

Raportissa kannatetaan veropohjan laajentamista ja verotuksen siirtymistä enemmän kulutuksen verottamiseen. Jo vuonna 1651 Thomas Hobbes oli teoksessaan Leviathan sitä mieltä, että palkkojen sijaan valtion tulisi verottaa kulutusta: ”Miksi sen, joka tekee kovaa työtä, kuluttaa vähän ja säästää enemmän pitäisi maksaa veroja enemmän, kun sen, joka elelee leveästi, ansaitsee vähän ja kuluttaa kaiken?”. (Nyberg, 2006.)

Nybergin (2006) mallissa tasavero on asetettu 29 prosenttiin niin palkka kuin liike-toimintatulollekin. Alle 7 000 euron vuosittaista palkkatuloa ei mallissa veroteta

ollenkaan. Tämän lisäksi pääomatuloa ei mallissa veroteta sen vuoksi, että esimerkiksi osinkojen muodossa ansaituista pääomatuloista vero on jo kertaalleen maksettu, kun osinkoja maksava yritys on tehnyt liikevoittoa ja maksanut voitosta veron liiketoimintaveron muodossa. Lisäksi pääomatuloveron poistaminen kannustaisi säästämään. Mallissa luovuttaisiin kaikista muista vähennyksistä 7 000 euron verovapaan osuuden vuoksi. Tämä yksinkertaistaisi järjestelmää ja laajentaisi veropohjaa. Kaikkia yritysmuotoja koskisi sama liiketoimintaverotus, eikä yrittäjien tarvitsisi miettiä paljonko he nostavat voittoja ansiotuloina tai paljonko pääomatuloina. Mallin mukaan yksinkertaisuus lisääntyisi edellä mainittujen syiden vuoksi.

Oikeudenmukaisuus lisääntyisi sen vuoksi, että järjestelmän ollessa yksinkertainen kaikki ymmärtävät sen paremmin, mikä lisää tasavertaisuutta. Lisäksi yritysten voittojen kaksinkertainen verotus poistuisi. Vähennysoikeudet, jotka kohdistuvat vain tiettyihin ryhmiin poistuisi. Myös verosuunnittelu vähenisi.

Taloudellisen kasvun mahdollisuudet paranevat, sillä marginaaliveroasteet laskisivat palkansaajien keskuudessa ja kannustinloukut vähenisivät. Säästämistä ei verotettaisi pääomatuloveron poistuttua. Vääristymät ihmisten ja yritysten käyttäytymisessä verotuksen vuoksi vähenisi. Harmaan talouden toiminta vähenisi alhaisten veroprosenttien vuoksi ja lisäksi työn tarjonta lisääntyisi veronjälkeisten tulojen kasvun johdosta.

Mallin mukaan palkansaajien ja eläkeläisten verotus kevenisi noin kolmella miljardilla eurolla, mikä kasvattaisi kansalaisten ostovoimaa. Liiketoimintaveron avulla sen sijaan kerättäisiin 3 miljardia enemmän verotuloja verrattuna yritysveroon. Liiketoimintaverolla olisi tarkoitus korvata silloinen käytössä oleva yritysten tulovero. Liiketoimintaverotus olisi yhtiömuodosta riippumatta kaikille sama 29 prosenttia. Nybergin mukaan mallilla olisi positiivisia vaikutuksia taloudelliseen aktiviteettiin, työvoiman tarjontaan ja investointeihin.

Nyberg (2006) kuitenkin painottaa, että raportin malli kaipaasi monelta osin lisäselvityksiä sen ollessa hyvin pelkistetty. Raportin perimmäisenä tarkoituksena oli tuoda tasaveron periaatteelliset näkökohdat julkiseen keskusteluun. Raportti

kaikkineen sisältää kapitalistisen näkökulman verotuksen suhteen ja tulonjakopreferenssit ovatkin jääneet Suomen nykyiseen verojärjestelmään verrattuna hieman vähemmälle huomiolle, koska niihin päähuomion kiinnittäminen lisää tehottomuutta ja monimutkaistaa verojärjestelmää. Toki uudelleenjaon uskotaan lisääntyvän myös taloudellisen kasvun myötä, sillä tällöin saavutettaisiin suurempi kakku mistä voitaisi jakaa.

6.2 The Mirrlees Review

The Mirrlees Review (Mirrlees ym., 2011) on vuonna 2011 julkaistu laaja Iso-Britannian verojärjestelmää koskeva tutkimus, joka alkaa hyvän verojärjestelmän läpi käymisellä. Tämän jälkeen tutkimuksessa tarkastellaan Iso-Britannian verojärjestelmää ja sen eroavaisuuksia optimaaliseen järjestelmään. Tutkimuksen lopuksi listataan muutosehdotuksia Iso-Britannian verojärjestelmään ja annetaan poliittisia suosituksia. Tutkimus käy läpi verotusjärjestelmän kokonaisuudessaan, mutta tässä tutkielmassa on tarkoituksena paneutua enimmäkseen tulojen verotukseen. Tästä syystä käydään läpi pääasiassa vain sitä osiota katsauksesta.

Tulojen verotuksen osalta hyvän verojärjestelmän tulisi olla progressiivinen läpinäkyvällä ja johdonmukaisella verorakenteella. Katsaus pitää Iso-Britannian verojärjestelmää läpinäkymättömänä ja monimutkaisena. Etuuksien tulisi olla selkeitä ja järjestelmään integroituneita ja niitä tulisi suoda vähiten ansaitseville ja niitä eniten tarvitseville. Kun taas Ison-Britannian mallin etuuksia pidetään hyvin monimutkaisena kokoelmana. Lisäksi järjestelmän katsotaan heikentävän työllisyyttä ja vähentävän tuloja enemmän kuin olisi tarpeen. Nämä ovatkin suosituksia, mitä katsauksen mukaan Iso-Britannian verotusjärjestelmässä tulisi parantaa. Lisäksi raportin mukaan korkeimmasta veromarginaalista tulisi luopua, joka on noin 90 prosenttia ja työhön osallistumisen insentiivejä tulisi vahvistaa sellaisille vanhemmille, joiden nuorin lapsi on kouluiässä ja 55- 70 vuoden ikäryhmille.

Tutkimuksen johtopäätöksissä sanotaan, että oli veroaste sitten mikä tahansa tulisi valtiovallan varmistaa, että verotusjärjestelmä suunnitellaan siten, että se aiheuttaisi mahdollisimman vähän haittaa taloudelliseen tuotantopotentiaaliin ja taloudelliseen hyvinvointiin. Lisäksi järjestelmä tulisi nähdä reiluna. Johtopäätöksissä painotetaan

kuitenkin poliittisen päätöksenteon ongelmia ja sitä, kuinka tutkittujen ja hyvien laskelmien mukaan tehtyjä suosituksia on kuitenkin mediavetoisessa demokraattisessa politiikassa vaikea implementoida. On pidettävä mielessä, että verrattuna optimaaliseen hyvään verotusjärjestelmään, Ison-Britannian verotusjärjestelmäkkin on rakentunut poliittisessa kentässä hyvin pitkän ajan saatossa. Raportin mukaan poliittisissa päätöksissä huoli on siinä, miltä päätökset näyttävät lööpeissä äänestäjien silmin katsottuna ja miten äänestäjät käyttäytyvät näiden johdosta äänestyspaikoilla. Hallitus hyvin usein siirtää suurten päätösten tekoa eteenpäin, mikä kasvattaa muutoksenteon haastetta tulevaisuudessa, kun ongelmat ovat kasvaneet entistä suuremmiksi. Raportti rohkaiseekin lopussa poliitikkoja tekemään suuria päätöksiä niiden eteenpäin siirtämisen sijaan. (J. Mirrlees et al., 2011)

6.3 Optimaalisesta veroteoriasta veropolitiikkaan

Hollantilaisen ekonomisti Bas Jacobsin (2013) artikkelissa käydään läpi optimaalinen veroteoria sekä empiirisiä tutkimustuloksia, joiden avulla pyritään johtamaan optimaalinen verojärjestelmä. Artikkelin tarkoituksena on antaa vastauksia poliittisiin kysymyksiin työverotuksen progressiivisuudesta, pääoman verotuksesta sekä muiden verojen suhteen. (Jacobs, 2013.)

Mirrlees (1971) osoittaa, että ansiotuloja on aina optimaalista verottaa epälineaarisesti. Tuloverotuksen rajaveroasteet eivät koskaan ole lineaarisia, koska marginaaliveron tehtävä jokaisessa pisteessä tulojakaumaa on uudelleenjako. Tuomalan ynnä muiden tekemien mallisimulaatioiden mukaan marginaaliveroasteikko mukaillee U-muotoa (Diamond, 1998; Saez, 2001; Tuomala, 1984). Jacobsin (2013) mukaan rajaveroasteiden tulisi laskea voimakkaasti alimpien tuloluokan lähestyessä keskimmäisiä tuloluokkia. Tämä siksi, että alimpien tuloluokkien tulisi saada suurimpia tulonsiirtoja ja niiden tulisi voimakkaasti heikentyä ansioiden kasvaessa. Skandinaavisissa hyvinvointivaltioissa julkinen valta tarjoaa universaaleja, kaikkia tuloluokkia hyödyttäviä palveluita, kuten terveystalvaeluita, päivähoitopaikkoja ja peruskouluopetuksen. Näistä palveluista hyötyvät siis myös keskimmäiset ja ylimmät tuloluokat. Lisäksi, kun julkinen valta tarjoaa näitä palveluita ovat myös veroprosentit keskimäärin paljon korkeammat.

Tämä saa aikaan sen, että työmarkkinat ovat paljon vääristyneemmät pienempien keskimääräisten veroasteiden omaaviin maihin verrattuna. Tämän lisäksi nousevat rajaverot yleisimmän tuloluokan jälkeen käyvät järkeensä vain silloin kun keskimmäiset tuloluokat saavat merkittävän suuren painoarvon yhteiskunnassa. Myöskään ylimmälle tuloluokalle ei ole Jacobsin (2013) mukaan taloudellisesti järkevää asettaa omaa korkeampaa rajaveroa, koska se aiheuttaa vääristynyttä käyttäytymistä ylimmässä tuloluokassa. (Jacobs, 2013.)

Toisaalta kuitenkin, behavioristiset tutkimukset ovat osoittaneet, että joskus optimaalista olisi kuitenkin asettaa ylimpien tuloluokkien marginaalivero joko korkeammaksi tai matalammaksi. Esimerkiksi kulutuksen ollessa niin sanottu status hyödyke ja sen aiheuttaessa liiallista kilpailua, saattaa eniten ansaitsevimpiin työpaikkoihin olla turhan paljon tarjontaa. Tällöin pieni progressiivisuus voisi olla paikallaan. Toisaalta taas loma saattaa olla status hyödyke ja sen kulutusta arvostetaan niin paljon, ettei työtä tarjota tarpeeksi korkeimmilla tuloluokilla. Silloin työn tarjonta on vielä enemmän vääristynyt. Näiden nettovaikutus ei kuitenkaan ole kovin selvä. (Jacobs, 2013.)

Jacobsin (2013) mukaan suuret marginaaliverot tuloluokkien alkupäässä, ovat väistämättömiä ja kertovat vain siitä, että tulonsiirrot keski- ja suurituloisilta pienituloisille ovat toiminnassa. Kuitenkaan yli 100 prosentin marginaaliverot eivät koskaan ole toivottavia eivätkä optimaalisia. Köyhyysloukut kuuluvat myös Jacobsin mukaan osaksi optimaalista verojärjestelmää alimpien tuloluokkien marginaaliverojen ollessa optimaalisessa verojärjestelmässä suhteellisen korkeat, noin 60-80 prosenttia. Efektiivisten marginaaliverojen tulisi laskea liikkeessa tulojakaumaa pitkin kohti yleisintä tuloluokkaa, jonka jälkeen niiden tulisi nousta ylimmillään noin 50 prosenttiin. Tarkkojen veroprosenttien määrittäminen riippuu kuitenkin uudelleenjaon preferensseistä politiikassa eli siitä, kuinka paljon yhteiskunnassa uudelleenjakoa halutaan tehdä. (Jacobs, 2013.)

Jacobsin (2013) mukaan tasavero ei ole koskaan toivottava. Usein on esitetty, että efektiivinen marginaaliverotaakka olisi käytännössä tasainen otettaessa huomioon tuloriippuvaiset verohyvitykset, verovähennykset, tuet ynnä muut. Hänen mukaansa veroasteiden epälineaarinen rakenne onkin uudelleenjakotavoitteiden aikaansaama

seuraus. Kuitenkin rakenteiden yksinkertaistaminen olisi hyvä idea, mikäli tulovaikutukset pystytään neutralisoimaan asianmukaisten kohdistimien avulla. Useimmissa tasaveroehdotelmissa verovähennykset, tuloriippuvaiset verohyvitykset, tuet ynnä muut vastaavat ovat jätetty huomiotta. Tästä johtuen ehdotelmien efektiiviset marginaaliverot ovat voimakkaasti epälineaarisia ja tasaveron hyödyt jäisivät toteutumatta. Tämän perusteella Jacobs (2013) osoittaaakin, myös empiirisiin tutkimuksiin nojaten lähes kaikki niin kutsutun tasaveron hyödyt virheellisiksi oletuksiksi. Lisäksi Saez (2001) ja Zoutman ynnä muut (2013) osoittavat, että optimaalinen marginaaliveroaste tasaverossa olisi helposti 10 prosenttia korkeampi kuin keskimääräisesti optimaaliset marginaaliveroasteet epälinearisessa verojärjestelmässä. (Jacobs, 2013.)

Jacobsin (2013) mukaan tasaveron paras argumentti verrattuna epälineaariseen veroon on sen poistama mahdollisuus tulojen arbitraasiin. Epälineaarinen tulovero antaa mahdollisuuden tulojen kotiuttamiseen eri verovelvollisten välillä, eri aikoina ja eri tulomuodoissa. Tämä tarkoittaa siis verosuunnittelun mahdollisuuksia verojen minimoimiseen.

Veroviranomaiset eivät Jacobsin (2013) mukaan tyypillisesti salli negatiivista tuloveroa ja tämä syökin uudelleenjaon tehokkuutta suuresti. Negatiivisen tuloveron avulla tulonsiirrot pystyttäisiin kohdistamaan suoraan niitä tarvitseville verrattuna asumistuen ja yleisten terveystuloverojen kaltaisiin epäsuoriin tulonsiirtoihin. Tämän lisäksi se toisi valtavia säästöjä hallinnollisesti ja selkeyttäisi verojen monimutkaisuutta.

Jacobsin (2013) mukaan tuloveroja olisi toivottavaa verottaa Skandinaaviseen tyyliin kahteen eri pohjaan perustuen. Pääomatuloverolle ja ansiotuloverolle tulisi olla omat erilliset asteikot. Vaikka pääomatulovero aiheuttaakin ajallista vääristymää säästöpäätöksissä voidaan sen avulla kuitenkin vähentää työn verotuksesta aiheutunutta vääristymää. Pääomatuloveron lisätessä työn tarjontaa, nostamalla eläkeikää, hillitessä vero-arbitraasia, kannustaessa sijoittamaan inhimilliseen pääomaan olisi sen verotus toivottavaa. Sen avulla pystytään myös verottamaan vuokratuloja. Lisäksi pääomatuloverot voivat olla hyödyllinen lisä työn verotuksen ohella resurssien uudelleenjaon kannalta ja vakuuttamaan työtulojen riski. Lopulta

pääomatuloverot ovat yleisesti toivottuja, kun pääoma- ja vakuutusmarkkinat epäonnistuvat. Kuitenkin tarkan pääomaveroprosentin määrittäminen riippuu yhteiskunnan poliittisista tulonjakopreferensseistä. (Jacobs, 2013.)

7 YHTEENVETO

Tuloverotuksen yhteydessä on välttämätöntä nostaa esille tulojen uudelleenjako ja siihen liittyvät sosiaaliturvajärjestelmät. Jokaiseen verotusmalliin liitetään tietyn tyyppinen sosiaaliturvajärjestelmä ja tästä syystä verojärjestelmiä tulisikin tarkastella laajempänä kokonaisuutena, mikä tekee tutkimuksesta haastavan. Tulojen verotus on kuitenkin ehdottomasti mielenkiintoisin ja merkittävä osa verotusjärjestelmää sen vaikuttaessa suuresti kokonaistalouteen, sekä myös ihmisten tunteisiin ja mielipiteisiin.

Tasavero vaikuttaa olevan yleiskielinen kansanilmaisu lineaariselle ansiotulojen verotukselle, jossa siis marginaaliveroprosentti säilyy ennallaan tulotasosta riippumatta. Tasaverosta puhuttaessa sen yhteyteen liitetään kuitenkin usein erilaisia sosiaaliturvan malleja sekä pääomatuloverotuksen erilaisia oletuksia. Täysin yksimielistä tarkkaa määrittystä tasaverojärjestelmälle ei kuitenkaan näytä löytyvän. Tasaveromalleja löytyy siis useampia. Tuomalan (2009) mielestä täydellinen tasavero olisi könttäsummavero. Tämä ei kuitenkaan selvästi ole termin oikea määritelmä.

Tasaveron hyvien ja huonojen puolien linjausten vetämisessä täytyy olla äärimmäisen varovainen, sillä niihin vaikuttaa lukematon määrä eri muuttujia. Lisäksi mallien määrittämisessä joudutaan poissulkemaan radikaalisti osa muuttujista, näiden kuitenkin vaikuttaessa tosielämän tilanteisiin. Kun mukaan vielä lisätään politiikan ja poliittisen päätöksenteon tuomat omat haasteet ovat nykyisten verojärjestelmien monimutkaisten koukeroiden rakentuminen hieman ymmärrettävämpää. Merkillepantavaa kuitenkin tasaveron puolesta- ja vastapuhujien artikkeleissa on se, että toiset puhuvat nettoveronmaksajista ja toiset bruttoveronmaksajista. Puolestapuhujat tekevät mallin poissulkien tiettyjä tekijöitä ja tehden oletuksia mallin muodostamisen mahdollistamiseksi, kun vastapuhujat kumoavat argumentit empiirisiin perusteluihin kiinnittäen suuresti huomiota poissuljettuihin osiin, sekä suuresti vedoten vielä juuri näihin poissuljettuihin tekijöihin.

Suurin kiinnostus lienee kuitenkin siinä mikä olisi nettoveronmaksajien optimaalisin rajavero tai rajaverotaulukon muoto. Onko optimaalista verottaa tuloja lineaarisesti vai epälineaarisesti puhuttaessa nettoveronmaksajista? Jacobsin (2013) mukaan epälineaariset mallit ovatkin lähellä lineaarista nettoveronmaksajien suhteen. Toisaalta kuitenkin verojärjestelmät ovat monesti hyvin monimutkaisia ja raskaita ylläpitää. Vaikuttaa siltä, että verojärjestelmät olisivat rakentuneet siten, että aiemman lääkkeen tuomia sivuvaikutuksia on ruvettu hoitamaan uudella lääkkeellä, joka on tuonut taas omat sivuvaikutuksensa ilman, että perusongelmia olisi hoidettu kuntoon. Joka tapauksessa näyttää päivän selvältä, että korkeat marginaaliverot tulojakaumalla jarruttavat talouskasvua niiden tuomien kannustinloukkujen ja hyvinvointitappioiden vuoksi ja sitä kautta vaikuttaa yhteiskunnan jäsenten hyvinvointiin.

Tasaveron perusideana verojärjestelmän yksinkertaistaminen, sekä ihmisten yhdenvertainen kohtelu samalla veroprosentilla vaikuttaa kuitenkin jalolta ja tavoittelemisen arvoiselta idealta ainakin ajatuksellisella tasolla. Erityisesti siihen liitetty negatiivinen lineaarinen tulovero vaikuttaa hyvin mielenkiintoiselta jatkotutkimuksen aiheelta.

Lyhyehkön tutkimuksen perusteella tuntuisi verotusjärjestelmän rakentamisessa tarkastelu kohdistaa uudelleenjaon maksimoinnin sijasta siihen, miten itse järjestelmästä koituisi mahdollisimman vähän haittaa ja tehokkuustappioita yhteiskunnalle samalla sen tarjotessa kuitenkin lisähyvinvointia yhteiskunnalle resurssien allokaation korjaamisen ja uudelleenjaon myötä.

Verouudistusehdotusten sekä uutisten perusteella tulevaisuuden trendit verouudistuksissa näyttävät kuitenkin menevän siihen suuntaan, että työn verotuksen progressiota kevennetään ja veropohjaa laajennetaan. Tämän lisäksi itse verojärjestelmän rakenteita suositellaan kevennettävän. Myös sosiaaliturvajärjestelmään ollaan Suomessa suunnittelemassa suuria muutoksia lähitulevaisuudessa. Nähtäväksi jää minkälaisiin päätöksiin uudistuksessa päädytään ja kuinka kauan siinä lopulta kestää.

LÄHTEET

- Diamond, P. A. (1998). Optimal income taxation: An example with a U-shaped pattern of optimal marginal tax rates. *American Economic Review*, , 83-95.
- Friedman, M. (1962). *Capitalism and freedom*, Chicago. Chicago University Press.
- Jacobs, B. (2013). From optimal tax theory to applied tax policy. *FinanzArchiv: Public Finance Analysis*, 69(3), 338-389.
- Mankiw, N. G., & Taylor, M. P. (2014). *Economics* (3rd revised ed ed.). Andover : Cengage Learning: Retrieved from <https://oula.finna.fi/Record/oula.1378252>
- Mirrlees, J. A. (1971). An exploration in the theory of optimum income taxation. *The Review of Economic Studies*, 38(2), 175-208.
- Mirrlees, J., Adam, S., Besley, T., Blundell, R., Bond, S., Chote, R., . . . Poterba, J. (2011). The mirrlees review: Conclusions and recommendations for reform. *Fiscal Studies*, 32(3), 331-359.
- Musgrave, R. (1959). *The Theory of Public Finance*
- Nyberg, M. (2006). *Tasaverro : Yksinkertainen, oikeudenmukainen ja kasvua tukeva verojärjestelmä*. Helsinki: Taloustieto. Retrieved from <https://oula.finna.fi/Record/oula.928618>
- OECD (2017), "Total tax revenue as % of GDP", in *Revenue Statistics: 1965-2016*, OECD Publishing, Paris. Haettu osoitteesta http://dx.doi.org/10.1787/rev_stats-2017-table23-en

OECD (2018), *OECD Economic Surveys: Finland 2018*, OECD Publishing, Paris.

Haettu osoitteesta http://dx.doi.org/10.1787/eco_surveys-fin-2018-en.

Rauhanen, T. (2017) Verotuet valtion politiikkavälineenä ja ohjauskeinona. VATT

Julkaisut 71. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Haettu 27.3.2018 osoitteesta

[http://vatt.fi/documents/2956369/4737986/J71.pdf/719cb7d6-9a93-4c23-80db-](http://vatt.fi/documents/2956369/4737986/J71.pdf/719cb7d6-9a93-4c23-80db-463d30662584)

[463d30662584](http://vatt.fi/documents/2956369/4737986/J71.pdf/719cb7d6-9a93-4c23-80db-463d30662584)

Saez, E. (2001). Using elasticities to derive optimal income tax rates. *The Review of Economic Studies*, 68(1), 205-229.

Stiglitz, J. E. (2000). *Economics of the public sector* (3rd ed ed.). New York: Norton.

Retrieved from <https://oula.finna.fi/Record/oula.780878>

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

Sosiaali- ja terveysministeriö (2018). Sosiaalimenot ja rahoitus. Haettu 6.5.2018

osoitteesta <http://stm.fi/talous-ja-toiminta/sosiaalimenot-ja-rahoitus>

Tanninen, H. & Tuomala, M. (2005). Inherent Inequality and the Extent of

Redistribution in OECD Countries, CESifo DICE Report, ISSN 1613-6373, ifo

Institut für Wirtschaftsforschung an der Universität München, München, Vol.

03, Iss. 1, pp. 48-53.

Tilastokeskus (2018). Bruttokansantuote markkinahintaan. Haettu 29.3.2018

osoitteesta http://www.stat.fi/til/vtp/2017/vtp_2017_2018-03-

[16_tau_001_fi.html](http://www.stat.fi/til/vtp/2017/vtp_2017_2018-03-16_tau_001_fi.html)

- Tuomala, M. (1984). On the optimal income taxation: Some further numerical results. *Journal of Public Economics*, 23(3), 351-366.
- Tuomala, M. (2009). *Julkistalous*. Helsinki: Gaudeamus. Retrieved from <https://oula.finna.fi/Record/oula.1006453>
- Valtionvarainministeriö (2018). Verotusjärjestelmä. Luettu 27.3.2018 osoitteesta <http://vm.fi/verotus/verotusjarjestelma>
- Verohallinto (2018). Valtion tuloveroasteikko. Haettu osoitteesta <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48846/valtion-tuloveroasteikko-2018/>
- Zoutman, F. T., Jacobs, B., & Jongen, E. L. (2013). Optimal redistributive taxes and redistributive preferences in the netherlands. *Erasmus University Rotterdam*,